

गोपीय साहिब मन्दिर, गुरुन

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૮-૬૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ધૃતરાષ્ટ્રી

વિષય ૬-૩

૧. ગાંડીવ બાલોચાનમાલા

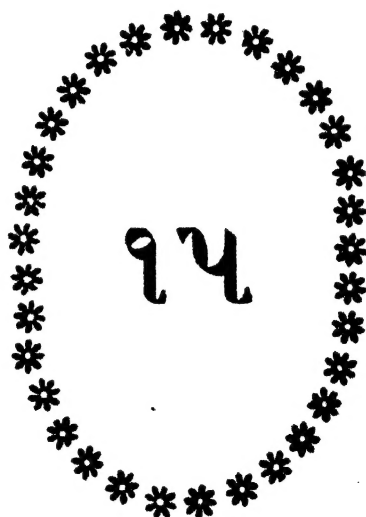
પુસ્તક : પંદરમું

ધૂ પ સ જી

સંયોજકો

વલ્લભદાસ અક્કડ

નટવરલાલ વીમાવાળા

પ્રગટકર્તા

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર

૧૮૦, કેળાંપીઠ

સુરત

કિંમત ૦-૪-૦]

[ઇસવી ૧૯૨૮

પ્રથમાવૃત્તિ

૨૦૦૦ નકલ]

[સંવત ૧૯૮૪]

ગાંડીવ છાપખાનું, કેળાપીઠ સુરત

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ

૧૩૮૫૭

અમદાવાદ

ગુજરાતી કૌપીરાઈ-સંગ્રહ

ધૂપસળી હાન્સ એન્ડર્સનના જગતપ્રખ્યાત કથા સંગ્રહમાંની ટીન્ડરબોક્સનું રૂપાંતર છે. પણ એ બંને વાંચનાર જોઈ શકશે કે રચનાનું ખોખું તેના પરથી લીધેલું છતાં તેની તમામ વિગતોમાં — પહેલેથી છેલ્લે સુધી—પ્રસંગો અને જોડવણીમાં ઘણોજ ફેરફાર કરેલો છે.

ગુજરાતનાં બાળકોને એની સુગંધ રૂચશે એવી આશા છે.

મુદ્રક: પ્રકાશક

નટવરદાસ વીમાવાળા

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર તરફથી

બાળકનો અભિપ્રાય

(ધૂપસળી અને ગાંડીવ બાલોદાનમાલાના બીજા મણકા બાળકને કેવા ને દેટલા રૂચ્યા છે તે સંચાલકો જાણવા ઇચ્છે છે. તેથી આ યોજના કરી છે. વડીલો માત્ર બાળકને કેવી રીતે લખવું તે સૂચવી ખસી જાય. તેમને પોતાની મેળેજ લખવા દે. અને કૃપા કરી એ ટપાલમાં નાંખવાની સવડ કરી આપે. એથી બાળકને અને અમને ઘણું શીખવાનું મળશે.)

સાહેબ—

તમારી ધૂપસળીની ચોપડી મેં વાંચી છે. બીજી પણ નીચેની ચોપડીઓ વાંચી છે. તેમાંથી મને કઈ કઈ ગમે છે તે લખું છું તેમજ કેમ ગમે છે તે લખું છું, તથા શું નથી સમજાતું તે લખું છું.

1. The first step in the process of the scientific method is to make an observation or ask a question.

2. Next, a hypothesis is made, which is an educated guess about what the answer will be.

3. Then, the hypothesis is tested by conducting an experiment.

4. After the experiment is over, the results are analyzed to see if they support the hypothesis.

5. If the results do support the hypothesis, then a conclusion is made.

6. If the results do not support the hypothesis, then the hypothesis is rejected and a new one is made.

7. The scientific method is a way of thinking that helps us to understand the world around us.

8. It is a process that involves making observations, asking questions, and testing hypotheses.

9. The scientific method is a way of thinking that helps us to understand the world around us.

10. It is a process that involves making observations, asking questions, and testing hypotheses.

ધૂ

પ

સ

ળી

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર

ગાંડીવ અઠવાડિક

હર રવિવારે પ્રગટ થાય છે.
તેમાં આખા ગુજરાતની ખ-
બરો, નોંધો, રમુજ અને
સાહિત્યની ચર્ચા પ્રગટ થાય
છે. લવાજમ સુરતમાં રૂપિયા
ત્રણ. બહારગામ રૂ. ૪)
પરદેશ શિલિંગ આઠ.

ગાંડીવ છાપખાનું

ગયા પાંચ વરસની કારકીર્દિમાં
આ છાપખાનાએ શુદ્ધ અને
સ્વચ્છ છાપકામ કરવા માટે
અજબ ખ્યાતિ મેળવી છે.

ગાંડીવ સાહિત્ય

મંદિરના આ વિભાગમાં તમામ
ઉત્તમ લેખકોનાં વખણાયલાં
પુસ્તકો તેમજ નિર્દોષ, રસીલી
અને બોધક કૃતિઓ મળી
શકે છે. દહાણી કરવા લાયક
ચોપડીઓ માટે ત્યાંજ લખો

સરનામું: ૧૮૦, કેળાંપીઠ સુરત.

સુરત આવાં, ત્યારે
જશ્ન મુલાકાત લેશો.

(૧)

ભૂરીયો રે ભૂરીયો
ભૂરીયા ભાઈના હુરીયો
ભૂરીયો રે ભૂરીયો
બોલો એનો હુરીયો
બોલો છોકરાંઓ

ભૂરીયા ભાઈનો હુરીયો હુરીયો હુરીયો !

એ ભૂરીયાભાઈ કેણુ તે તમે જાણો છો ? એ
ભૂરીયા ભાઈ ભૂરો ડગલો પહેરે ને ભૂરી સુરવાળ
પહેરે. પગમાં ભૂરાં મોજાં, ને ભૂરા જોડા. માથે ભૂરી
ટોપી. ખભે ભૂરી ઝાળી લટકાવે, હાથમાં ભૂરી
લાકડી રાખે ને ઠપઠપ અવાજ કરતા ચાલે.

એટલે શેરીમાં તેની પાછળ પાછળ છોકરાંઓ દોડે ને ઉપલું ગીત ગાય. હસે ને કૂદે. કોઈક વળી ધૂળ ઉરાડે. હોહા કરે. પણ ભુરીયા ભાઈ તો ગુપચુપ આગળજ ચાલે. ઠપઠપ અવાજ કરતા જાય અને ડગલાં મૂકતા જાય. એવા એ ભુરીયા ભાઈ હતા.

પણ એ ભાઈનું ખરું નામ તો ખીજુંજ હતું! અજીતસિંહ! કોઈએ પાડેલું કે માએ તે તો રામ જાણે! પણ અજીતસિંહના મનમાં ભુરા રંગનો શોખ અજબ લાગેલો. તે ભુરાંજ કપડાં પહેરે. તેના ઘરનો રંગ પણ ભુરો. બધુંજ ભુરું.

પણ એ ભાઈસાહેબની એક આદત સારી. છોકરાં ગમે એટલી મસ્તી કરે પણ એ ચિઢાય નહિ. કોઈ બહુ ધૂળ ઉરાડે તો પાછું જોઈ જરા ડોળા કાઢે ને પછી ખડખડ હસી પડે ને વળી આગળ ચાલે. પણ કોઈ દહાડો તોફાની છોકરાને પણ મારે નહિ.

(૨)

એવામાં તો હોળીના દહાડા આવ્યા. દરેક હોળી વખતે શેરીમાં ખૂબ તોફાન થાય. તેમાં આ વરસે બહુ વંદારો થઈ પડ્યો. એક નવો છોકરો શેરીમાં રહેવા આવ્યો હતો. તે ભારે મસ્તીખોર હતો અને બધાનો સરદાર થઈ પડ્યો હતો. તેણે આ હોળી પર ભુરીયાભાઈને ખૂબ પજવવાનો મનસૂયો કર્યો. ગામ બહાર એક મેદાન હતું. તે બહુ મોટું હતું. હજાર ઘર તેમાં બાંધવા હોય તો બંધાઈ જાય. પણ ઘરને બાંધે ત્યાં તો બધું લીલું ઘાસ ઉગેલું હતું. અને એક ભાગમાં પુષ્કળ ઝાડો હતાં. એ ઝાડો નાનાં મોટાં ઝાડો હતાં; પણ એટલાં પાસે પાસે હતાં કે કોઈ એની અંદર ગયું હોય તો પાછું નીકળવું પણ મુશ્કેલ. એ ગીચ ઝાડીમાં એક ઝાડ સૌથી ઉંચું, જાણે આકાશ સાથે વાતો કરતું હોય એવું હતું. એ ગીચ ઝાડીને ભુલભુલામણિ કહેતા.

હવે પેલે તોફાની છોકરે શો ઘાટ કર્યો તે જુઓ. તેણે બધા છોકરાઓને ભેગાં કરી કહ્યું: ભાઈઓ, આપણે પેલા ભુરીયાજીની બડી ગમ્મત કરીએ. તેની પાછળ હુરીયો કરતા કરતા આપણે તેને એવો દોડાવીએ, એવો કુદાવીએ કે ઠેઠ પેલી ભુલભુલામણિમાંજ પેંસી જાય, ને પછી અંદર ફાંફાજી માર્યા કરે! કેમ, કેવી ગમ્મત?

બધા છોકરા માંદોમાંદો ઘુસપુસ કરવા લાગ્યા. એક બે બોલ્યા: એ તો ભાઈ, કંઈ સાડું નહિ. એને શા સાડું એટલું બધું દુઃખ દઈએ? એણે કંઈ આપણું બગાડ્યું છે?

પણ પેલો ટીખળી સરદાર તે સાંભળી બોલી ઉઠ્યો: બેસ, બેસ, બાયલા! તું નહિ આવતો! મોટો ડહો ડોસો થવા જાય છે તે! ચાલો છોકરાઓ, દોડો ને બોલો ભુરીયાભાઈનો હુરીયો!

પેલા ડહો છોકરાનું બોલવું દબાઈ ગયું. ને બધા બોલ્યા: ભુરીયાભાઈનો હુરીયો, ભુરીયા ભાઈનો હુરીયો.

(૩)

પછી તે દિવસે સાંજે ભાઈસાહેબ ફરવા નીકળ્યા એટલે છોકરાઓ બધા તેની પાછળ હુરીયો હુરીયો કરતા નીકળ્યા. આજે તો તેમણે જબરૂં તોફાન માંડ્યું. ખૂબ ફૂદે ને કાંકરા ઉડાડે. પછી તો તેઓ દોડવા લાગ્યા. ભુરીઆભાઈને પણ દોડવું પડ્યું. દોડતા દોડતા પેલા મેદાન પર આવી લાગ્યા. આજે છોકરાઓ ઘણા હતા. અજીત-સિંહને લાગ્યું કે આજે હોળી છે ને આ લોકો મારો કેડો મૂકવાના નથી. પણ હોળીના દહાડામાં તો છોકરાઓએ તોફાન કરવુંજ જોઈએ. તેમના તોફાનમાં મોટાએ આડા આવવું નહિ. જે છોકરાં બચપણમાં તોફાની હોય તેજ મોટપણમાં શૂરવીર નીકળે. ભુરીઆભાઈનો આવો વિચાર, એટલે મનમાં બોલ્યા: હશે, જોઈએ તો ખરા એમનો શો વિચાર છે તે!

છોકરાઓ તો હુરીયો બોલાવતા બોલાવતા
• ભુરીઆભાઈને કુદાવતા પેલી ભુલભુલામણિ આ-

ગળ લઈ આવ્યા. હવે આ ગીચ ઝાડીમાં કોઈ જતું નહિ, એની ભુરીઆભાઈને જાણ હતી. જે જતા તે ભૂલા પડતા ને મહા મુશીબતે પાછા નીકળતા એવી એને ખબર હતી. પણ તેથીજ તેમનો વિચાર હતો કે એક દિવસ આપણે પણ એમાં જઈ આવવું તો ખરું. જોઈએ શું થાય છે? હિંમતે મદદ તો મદદે ખુદા.

બહાલા વાંચનારાઓ! તમે કોઈ દહાડો વડોદરાના કમિટી ખાગમાં ગયા છો? ત્યાં એક ભુલભુલામણિ છે. તેમાં એક વાર પેંઠા કે પછી નીકળાયજ નહિ. રસ્તોજ જડે નહિ. એવી તેમાં કરામત કરેલી છે. તમે વડોદરે જાઓ, ત્યારે જરૂર એ ખાગમાં જાને અને માળીને પૂછીને ભુલભુલામણિમાં દાખલ થાને.

એવીજ આ કુદરતી ભુલભુલામણિમાં છોકરા ઓએ દોડાવેલા ભુરીઆભાઈ પેંઠા. તેમને જરા ખીક તો લાગી. પણ વિચાર્યું: કંઈ નહિ, હશે! જોઈએ તો ખરા આ ભુલભુલામણિ કેવીક છે!

પણ એક બાબુ ભાઈસાહેબ અંદર પેંઠા ને થોડે દૂર ગયા એટલે છોકરાંઓ તો બહારથી “ભુરીઆભાઈનો હુરીયો”નું પેલું ગીત બોલતા બોલતા ગામ તરફ દોડી ગયા.

(૪)

• • બીજી બાબુ ભુરીઆભાઈ તો પેલી ઝાડીની અંદરની ગલીકુચીઓમાં જખરા સપડાઈ ગયા. આમાં પેંસે ને તેમાં પેંસે; પણ કંઈ રસ્તો જણાય નહિ. જ્યાં બુચે ત્યાં ઝાડજ ઝાડ. આમલીના ઝાડ, ને બદામનાં ઝાડ; જમરૂખી ને વડનાં ઝાડ. ખોટાખોટા ફુલ વગરના પણ ઝાડ ને ફળ વગરનાં પણ ઝાડ. પણ ઝાડજ ઝાડ. આમથી પેંસે ને તેમથી નીકળે; પણ કોઈ તરફથી ઝાડ પૂરાં પણ ન થાય ને રસ્તો પણ ન જડે.

એટલે એ તો ગભરાયા. પણ ગભરાયાથી શું વળે? તેણે વિચાર કર્યો કે હિંમતે મદદ તો મદદે ખુદા. હિંમત રાખીશું તો કંઈ પણ વળશે. ડરી જવાથી શું ફાયદો થવાનો છે? માટે પહેલાં

તો ભાઈ, પેટ ભરીને ખાઈ લઈએ. પેટ ભરાવાથી ટાંટીયામાં જોર આવશે ને ખરાબર રસ્તો શોધાશે. એમ કરી તેણે તો ઝાડ તળે પડેલાં જ્યાર, જમ-રૂખ, પપૈયા, વગેરે થોડા ભેગા કરી ખાધાં. એક નાળીયેર ફેડયું. તેનું મીઠું મીઠું પાણી પેટ ભરીને પીધું. કોપરું ખાધું. પછી ફડાક દઈને કૂદકો મારીને ઉભો થયો. બે ચાર વાર જંગ ઠોકી ને પછી મોટે સાદે જૂમ પાડી: અલિ ભુલભુલામણિ! આવી જા તું! હું પણ જોઈ છું કે તું જોરા-વર છે કે હું! તારી મકદુર શું છે કે તું મને હવે પજવે! એમ એણે તો ઘાંટો કાઢ્યો. આખું જંગલ સુમસામ હતું. ખીજા કંઈ અવાજ થતા ન હતા. એટલે એનો અવાજ એકદમ ગાજી ઉઠ્યો! પણ તેની સાથેજ એકદમ એક મોટો ધબ્બાકો થયો.

(૫)

એ ધબ્બાકો શાનો હતો?

એ કુદરતી જંગલમાં એક ડાકણ રહેતી

હતી. તે ડાકણનું નામ ભુલભુલામણિ ! એ આખી
ઝાડી બધી તેને કબજે હતી. એના ડરથી વાઘ,
વરૂ, સાપ, ચિત્તા, દીપડા કોઈ ત્યાં આવી શકતા
નહિ. એ એક વડની ગાઢી ઘટામાં રહેતી હતી.
ભુરીઆભાઈને આજે પોતાના પંજમાં સપડાયા
જેઠને તે બહુ રાજ થઈ હતી. અને પોતાના
ઝાડ પર બેઠી બેઠી મનમાં ને મનમાં ખુશ
થતી હતી. પણ ભુરીઆભાઈએ તો આવો ઘાંટો
કાઢ્યો એટલે ઝાડ પર બેઠેલી તે એકદમ ચમકીને
નીચે પડી ગઈ ! તેનો આ ધબ્બાકો થયો !

આ ભુલભુલી ડાકણ બહુ જખરી હતી ! એ-
નું મોં એવું કઢરું કે જેઠનેજ ખડીક લાગે.
મોટા મોટા ચાંદા પડેલા. બિહામણા ડોળા. જડા
જડા હોઠ અને ડબ્બસા જેવું ચપટું ને જડું
નાક ! લાંબો છુટો ચોટલો !

ધબ્બાકા સાથે ડોસલી પડી તો ખરી, પણ તે
એકદમ ઉઠીને ઉભી થઈ ગઈ. ધબ્બાકો થયો એટલે
ભુરીઆભાઈની નજર એકદમ તે તરફ ગઈ અને

પહેલાં તો ડોસલીનું બિહામણું રૂપ જોઈ તે જરા થથરી ઉઠ્યો. પણ તરત એને યાદ આવ્યું કે હિંમતે મદદ તો મદદે ખુદા. તુરત એણે બહાંચ ચઢાવી. લાકડી લીધી ને ડાકણી જ્યાં ઉભી હતી ત્યાં તે દોડ્યો. ડાકણીએ સામો કુદકો માર્યો અને બંને એક બીજા સાથે અથડાઈ પડ્યા. ડાકણે મોટા મોટા નખથી એકદમ નહોર મારવા માંડ્યા. પણ ભુરીઆ-ભાઈએ તો મજબુત જડા કપડા પહેરેલાં, તેને શું લાગે ? તેણે ઉઠાઈ લાકડીનો એક સપાટો ખેંચી કાઢ્યો. એમ થોડી વાર ઝપાઝપી ચાલી. પછી ભુરી-યાજીને એક યુક્તિ સુઝી. તેણે એક દાવ એવો લીધો કે ડાકરીનો ચોટલોજ તેના હાથમાં આવી ગયો. ને ચોટલો પકડાયા પછી તેનું શું ચાલે ?

(૬)

તે તો નરમ ઘેંસ જેવી થઈ ગઈ. વાત એવી હતી કે એનો જીવ એના ચોટલામાં હતો. જો ભુરીયાજી એનો ચોટલો કાપી નાંખે તો એ મુડદું થઈને પડે. ભુરીયાખાઈને કંઈ એ વાતની ખબર

નહતી. પણ ડોકરીને લાગ્યું કે આ કોઈજાદુગર લાગે છે ને એને આ વાતની ખબર હશે. તેથીજ મારો ચોટલો પકડી લીધો છે ને હવે તે એ કાપી નાંખવાનો. એટલે તે એકદમ મોટેથી રડી પડી ને કરગરતી બોલી: માફ કર, માફ કર! મને શું કરવા મારે છે? મેં કંઈ તારો ગુન્હો કર્યો છે?

એ સાંભળી ભુરીયાભાઈના ઠાંટીયામાં જોર આવ્યું. તેને લાગ્યું કે આ ડોસી હવે હાથમાં આવી છે. તેને એકદમ છોડી દેવી નહિ. તે મારી પેઠે બીજાઓને પણ દુઃખ દેતી હશે. માટે તેના તો ખાર વગાડીજ દેવા.

પછી મોટેથી તે બોલ્યો: તને? તને છોડી કોણ દે! તને તો ચોટલો કાપી ઉંધે માથે લટકાવવાની છે, હરામખોર! બધાને દુઃખ દે છે, પણ હવે યાદ રાખજે કે તારું આવી બન્યું છે.

આ સાંભળીને તો ડોકરીને લાગ્યું કે નક્કી આ જાદુગરને ખબર છે કે મારું મોત ચોટલામાં છે. તેથીજ આમ બોલે છે.

એટલે તે તો કરગરી પડી: ના, ભાઈ! ના. હવે કોઈને દુઃખ નહિ દઉં! તારે જે જોઈએ તે તને આપીશ. તું મને છોડી દે તો તને ન્યાય કરી દઉં. હીરા, મોતી, માણેક જે જોઈએ તે આપું.

ના રે ના! મારે તો કંઈ ન જોઈએ. તને તો ઝાડે લટકાવવી જ પડશે.

એમ કહી ભુરીયાએ તેનો ચોટલો ખૂબ હલાવ્યો ને તેને ધુણાવી મૂકી. તે તો પોકેપોક મૂકીને રડવા લાગી: આ બાપરે! મરી ગઈરે!

આખરે ભુરીયાભાઈને દયા આવી. તેને થયું કે હવે આ ડોસીને બહુ સતાવવાની જરૂર નથી. સાથે તેને થયું કે એ હીરા ને મોતી ને માણેકની વાતો કરે છે તે ખરી છે કે ખોટી, તે જાણવું જોઈએ. વખતે મને એ છેતરતી હશે. માટે જોઈએ તો ખરા!

પછી મોટેથી તેણે કહ્યું: જો રે ડોસલી! મને તારો ખજાનો ખતાવશે તો જવા દઈશ. માટે ખતાવ તારો ખજાનો.

પણ મારો ચોટલો તો છોડી દે, એટલે નિરાંતે કહું.

ના એ નહિ બને. બોલ કહે છે કે નહિ?—
એમ કહી ભુરાભાઈએ પાછો એનો ચોટલો ખૂબ હલાવ્યો.

ડોસીએ તો ખૂમ પાડી: ચારે, ચારે! મરી ગઈરે, કહું છું રે કહું છું. જરા મને ઠરવા દો.

પછી ચોટલો પકડીને ભુરાભાઈએ તેને સામે ઉભી રાખી. અને તે કહેવા લાગી: જો ભાઈ! વડના ઝાડમાં થડના પાછલા ભાગમાં એક મોટું બાકોડું છે. તેમાંથી એક સીડી છે. તે વડે એક ભોંયરામાં જવાશે. એ ભોંયરામાં ઘણા દીવા બળે છે, અંધારું નથી. ત્યાં તને ત્રણ ચોરડીઓ દેખાશે. દરેકના બારણાં પાસે ખીંટી પર કુંચી હશે. તે કુંચીથી તે બારણું ઉઘાડવું. પહેલા ચોરડામાં વચ્ચે એક પેટી પર એક લાલ ઉંદર બેઠેલો હશે. તે છે તો ઉંદર, પણ મોટો સસલા જેવડો, ને લાલ ચણોઠી જેવો. તે તને કરડવા આવશે. પણ

આ મારો કાળો કામળો તેના ડીલ પર તું નાંખી દેશે એટલે ચૂપ થઈ જશે. પછી એ પેટીમાંથી તારે જે ભેઠઁએ તે લઈ લેજે. એ પ્રમાણે ત્રણે ચોરડીમાં કરવાનું. બીજી ચોરડીમાં બિલાડી છે. ને ત્રીજીમાં કાચળો છે. દરેક પેટીમાંથી તારે જે ભેઠઁએ તે મળશે: હીરા, માતી માણેક વગેરે લઈ લેજે.

ભુરીયાભાઈને ડાકણની બોલવાની રીત પરથી લાગ્યું કે હવે એ સાચું બોલે છે. વળી તેણે પોતાના શરીર પરનો કાળો કામળો સુદ્ધાં આપ્યો. એટલે તેણે તેના કહેવા પ્રમાણે ભોંયરામાં ઉતરવાનું નક્કી કર્યું. એટલામાં પેલી બોલી: તને ભેઠઁએ એટલાં હીરા ને માણેક મળે તો તું મારે એક કામ કરશે ?

શું ?

વચલી ચોરડીમાં એક ગોખલામાં એક ધૂપસળી પડી છે. સહેજ બળેલી છે. તે ધૂપસળી મને લાવી આપજે. તે અમારી અસલી કુટુંબની પૂજની

છે. તેટલી માત્ર મારે જોઈએ છે.

વારૂ. જોઈશું.

(૭)

એમ કહી ભુરાભાઈએ તો પોતાનો ભુરો કમ્મર-પટો છોડી તે વડે પેલી ડોસલીને એક ઝાડ સાથે કમ્મરચાવીને બાંધી. પછી પેલો કામજો લીધો, ઝાડની બખોલ શોધી કાઢી ને તેમાંથી ઉતર્યો. જુએ છે તો ડોસલીનું કહેવું બધું સાચું હતું. ઠેરઠેર મીણબત્તીઓ બળતી હતી અને અજવાળું ઝળહળતું હતું. સામેજ ત્રણ ચોરડીઓ. ત્રણેના બારણાં પાસે એકેક ખીંટી ને એકેક કુંચી લટકાવેલી. આ આ બધું જોઈ ભુરાભાઈને લાગ્યું કે: ના, ડોસલીનું કહેવું છે તો સાચું.

ચાલો ત્યારે હવે ચોરડા ઉઘાડીએ. એમ વિચારી તેણે તો પહેલી ચોરડીનું તાળું ચાવી વડે ઉઘાડ્યું. જુએ છે તો ચોરડાની વચ્ચેવચ્ચે એક મોટી કાળી પેટી હતી. તે પેટી પર લાલ ચણોઈ જેવા રંગનો ખાસ્સો સસલા જેવડો ઉંદર પડ્યો પડ્યો

ઉંઘે. ખારણાના ખખડાટથી તે જાગી ઉઠ્યો ને સામેથી માણસને આવતો જોઈ ચું ચું કરતો સામે કુઘો. તેવોજ ભુરાભાઈએ તેના પર એકદમ કાળો કામળો નાંખ્યો. કાળો કામળો ડીલે અડકતાંજ ઉંદર શાંત થઈ ગયો અને ગુપચુપ કામળા તળે બેસી રહ્યો. પછી ભુરીયાભાઈએ પેટી ઉઘાડી ને જુએ છે તો: અહાહાહાહા! અંદર બધા હીરાજ હીરા! તેણે થોડા લીધા અને પછી બહાર નીકળ્યો. પછી એજ રીતે એણે બીજ ને ત્રીજ ચોરડી ઉઘાડી. તેમાં એકમાં બિલાડી ને એકમાં કાચબો હતાં. પહેલાં તો તે કરડવા કુઘ્યાં. પણ કામળાને વશ થઈ ગયાં. ત્યાંની પેટીઓમાંથી મોતી અને માણેક નીકળ્યાં. તે થોડાં થોડાં લઈ લીધા.

એનું મન તો કંઈ હરખાય, કંઈ હરખાય! હવે ગાડી ઘોડા વસાવીશ, ઘેર હાથી રાખીશ, મોટો મહેલ બંધાવીશ, ચાકરો રાખીશ એવા એવા વિચારો એને આવવા લાગ્યા. રોજ મેવા મિઠાઈ ખાઈશું, શરબતો પીશું ને હિંચકે કુલીશું, એવાં સપનાં

એ જોવા લાગ્યો. એટલે તે તો ત્યાં ભોંયરામાં ઉભો ઉભો એકલો એકલો હસી પડ્યો. તુરત સામે પડ્યો પડ્યો: હા, હા, હા, હા, હા !

(૮)

પડધાનો અવાજ થયો એટલે ભુરીયાભાઈને ભૂન આવ્યું કે પેલી ડોસી ઉપર વાટ જોતી હશે. તરતજ તેને ધૂપસળી યાદ આવી. વચલા ચોરડામાં ફરીથી ગયો અને ત્યાંના ગોખલે ગોખલા ખોળી વળ્યો; તો એક ખુણાના ગોખલામાંથી એક ધૂપસળી મળી આવી. તે કાળી કાળી ને કરગરી હતી. આશરે અજમેરી ઘોર જેટલી લાંબી અને લખવાની પેન જેટલી જડી હતી. એને લઈ ભુરીયાભાઈ ચોરડી બહાર આવ્યા. અજવાળામાં એને સુંઘી જોઈ. એની વાસ સાધારણ હતી. જાણે બહુ જુની હોય હોય તેવી એ લાગી. પણ તેથીજ ભુરીયાભાઈ વિચારમાં પડ્યો કે આવી નજીવી ધૂપસળી ડોસીએ મંગાવી કેમ હશે ? એમાં નક્કી કંઈ જાહેર હશે. જે હોય તે. આપણે ડોસીને એ

આપવી નહિ. એક યાદગીરી તરીકે રાખી મૂકવી.

એણે એમ મનસૂઝ્યા કર્યો અને હીરા મોતીથી ગજવાં ભરીને એ તો છેક બહાર આવ્યો. પેલા ઉંદર ખિલાડી પોતપોતાનાં ચારડામાં પાછાં ઘોરવા મંડી ગયાં.

બહાર આવ્યો એટલે ડોસી પૂછે: કેમ રે ભાઈ, હવે તો મને છોડશે ને? માફ તો બધું શરીર ચમચમી ઉઠ્યું છે.

ભુરીયાભાઈ તો ખુશખુશ થઈ ગયા હતા કેમકે તેમની પાસે હવે નાણાંનું જોર સાફ હતું. છોકરા-આએ તેને દુઃખ દીધું તે આખરે તો સોનાના મુલનું થઈ પડ્યું. એટલે ખુશ મિજાજમાં તે બોલ્યો: હાવે. આ તને છોડી મેલું. લેને!

એમ કહી એણે તો ડોસલીની આસપાસ બાંધેલી દોરી છોડી નાંખી. ડોસીને છુટી કરી. ડોસી છુટી થઈને બોલી: હા....શ! સુખીયો થજે. ને સો વરસ જીવજે. તને મળ્યાંને તારાં હીરા મોતી?

હા, માજી. ગજવાં ભરીને લઈ લીધાં છે.

મારી ધૂપસળી લાવ્યો ?

હા લાવ્યો છું. પણ એનું તમારે શું કામ છે? મને તે કહો એટલે તમને આપી દઉં.

કામ શું વળી? એ તો અમારા ઘરની પૂજની છે, તે કંઈ કાઢી નંખાય?

સાચેસાચી વાત કહો. નહિ તો નહિ આપું.

ડોસી કહે: હું ખરીજ વાત કહું છું.

(૯)

એટલામાં ભુરીયાજીને એક વિચાર આવ્યો. તેને થયું કે હમણાં ડોસી સાથે ટંટો ફરીશ તો પછી મને બહાર નીકળવાનો રસ્તો કોણ બતાવશે? માટે હાલ તો ભુક્તિ કરીને ખરે રસ્તે પડવું, ને પછી ડોસીને ઉડાવવી. પછી તેણે કહ્યું: વારૂ ઠીક. પણ હજી મારું કામ પૂરું નથી થયું. મને આ જંગલમાંથી બહાર નીકળવાનો રસ્તો તો બતાવો. તે જાણું ત્યારે મને નિરાંત વળે.

એટલે ડોસી ધૂપસળી મળવાના ઉમંગમાં બોલી: ચાલને ભાઈ, રસ્તો બતાવું.

પછી ડોસી આગળ ને ભુરીયાજી પાછળ એમ બંને ચાલ્યાં. ડોસીએ ઝાડીઓ અને ઝાડવાઓના ગુંચવાડામાંથી રસ્તો કાઢવા માંડ્યો. અને ભુરીયાભાઈ હીરા મોતીથી ભરેલા ગજવાં વિષે વિચાર કરતા કરતા ચાલ્યા. એમ કરતાં કરતાં કેટલીક વારે, ઘણી ગલીઓ વળ્યા પછી અને ચકરાવા લીધા પછી, તેઓ નાકે આવી પહોંચ્યા. એટલે ડોસીએ ભુરીયાભાઈનું ખમીસ પકડી કહ્યું : ચાલ ભાઈ, લાવ મારી ધૂપસળી.

ભુરીયાભાઈને લાગ્યું કે ડોસી કંઈ પેચ રમે છે. ધૂપસળીમાં ખરેખર કંઈ કરામત છે માટે તે આપવી તો નહિજ. તેણે મોટો ધાંટો કાઢીને કહ્યું : અબ્બે, ચાલરે ચાલ ! ધૂપસળી વાળી ! પડ તારે રસ્તે.

પણ ડોસી એમ રસ્તે પડે તેવી હતી ? તેણે તો ભુરાભાઈનો હાથ ભેરથી પકડ્યો, ને ખેંચા-ખેંચ કરવા માંડી. ભુરીયાભાઈ પણ ગાંજ્યા જાય તેવા ન હતા. તેણે ઉઠાવીને ખીજે હાથે ધુમ્મ લઈને

એક મુકકો લગાવી દીધો. પોતાનો હાથ છોડવી દીધો ને પછી જે ગખરડી મૂકી તે જાણે કાળ મારતો ઘોડો દોડ્યો ! ડોસી તો તમ્મર ખાઈને પડી ને ભુરાભાઈ દોટ મૂકીને ભાગી નાઠા.

(૧૦)

પણ થોડે દૂર ગયા એટલે તેમને થયું કે હવે ક્યાં જવું ? આટલા બધા હીરા મોતી સાથે આ ગામમાં જવું સાંઝે નહિ. લોકોને વહેમ પડે. અદેખાઈ આવે. નકામી હોહા થાય. માટે હવે બીજેજ ઠેકાણે દૂર રહેવા જવું સાંઝે. એમ વિચારી તેણે તો બીજીજ તરફનો રસ્તો લીધો. રસ્તે એક ગામ આવ્યું ત્યાંથી એક ઘોડો વસાવ્યો. તે પર સવાર થઈને એ તો બસો ગાઉ દૂર એક રામપુર નામનું રાજ્ય હતું ત્યાં આવી પહોંચ્યો, અને ત્યાં એક મોટું ઘર વસાવી મોજથી રહેવા લાગ્યો !

પણ ભુરાભાઈ તો મોજલા માણસ. ખાય પીએ ને લહેર કરે. પૈસા તો કાંકરા પેઠે ઉડાવે. પાણીથી

ચાલતું હોય ત્યાં દુધ વાપરે. મોટા મોટા પગારના નોકરો રાખે. એમ ને એમ પેલા હીરાઓ વેચાતા ગયા અને નાણાં વપરાતા ગયા. જે ત્રણ વરસમાં તો ભુરાભાઈનાં ખિસાં ખાલી થવાની આણી પર આવી ગયા. એના દોસ્તદાર ભાઈબંધા વધી ગયા હતા. તેમની પાછળ ખરચ પણ ઘણો થતો હતો. હવે પૈસા ક્યાંથી લાવવા ? ઘરખાર વેચવા જેવો વખત આવ્યો.

ભુરીઆભાઈ તો માથે હાથ દબને બેઠા. મોટી ગુંચ આવી પડી. હવે નાણાં ક્યાંથી લાવવાં ? ખરચ ક્યાંથી કરવો ? એમ વિચાર કરતાં કરતાં એને પેલી ધૂપસળી સાંભરી. હં! ઠીક યાદ આવ્યું ! લાવો, બેઠાએ તો ખરા ! પેલી ડોસલી એની પાછળ બહુ મરી પડતી હતી તે એમાં એવી તે શું કરામત છે ?

(૧૧)

છેક જૂનોખખ થઈ ગયેલો, ઘરને ખુણે નકામા જેવો પડી રહેલો, પેલો ભુરો ડગલો એણે મહા-

મહેનતે શોઢી કાઢ્યો. તેના એક નાનકડા ગજ-
વામાં પેલી ધૂપસળી હજુ પડેલી હતી. તે ભાઈએ
બહાર કાઢી. હવે એનું શું કરવું? એમાં શી
ખુબી હશે? શી કરામત હશે? એમ વિચારી
તેણે આમથી દાખી, તેમથી દાખી, ઉંધી કરી,
ચત્તી કરી, પત્થર સાથે ઘસી. પણ તે કઠણ
હતી. દબાઈ પણ નહિ ને ઘસાઈ પણ નહિ. એટ-
લામાં તેની નજરે બળેલો ભાગ પડ્યો. હં! હં!
એને સળગાવી બેઠું! આ કોઈએ વાપરેલી તો
છેજ. બેઈએ શું થાય છે તે.

ભાઈએ તો ચક્રમક ઘસીને દેવતા પાડ્યો. એની
પાસે એક રૂપાણું ધૂપદાન હતું તેમાં ધૂપસળીને
બરાબર ગોઠવી. પછી તે પર દેવતા ચાંધ્યો.
સળી જરા સળગી. થોડી વારે તેમાંથી ભપભપ
બાણે આગગાડીના ઈંજીનમાંથી નીકળતા હોય તેવા
ધુમાડા નીકળવા મંડ્યા. ભુરાભાઈ તો બેઈજ
રહ્યા. એટલામાં તો એ ધૂમાડાનું બાણે વાદળું
બંધાઈ ગયું. ને તેમાંથી પેલો લાલ ચણોઢી જેવો

ઉંદરડો કૂદી પડ્યો. તેણે પંજ વડે દાખીને ધૂપસળી હોલવી નાંખી. પછી પગ વડે સલામ કરી બોલ્યો: સલામ, શો હુકમ છે? માણસની માફકજ ઉંદરડો બોલ્યો.

ઉંદરડાને આમ બોલતો જોઈ ભુરાભાઈને અચંપો લાગ્યો. પણ તેને યાદ આવ્યું કે આ તો જાદુઈ ઉંદરડો છે. તરત તેણે હુકમ કર્યો: થોડા હીરા લઈ આવ.

જેવો હુકમ—બોલી ઉંદરડો અલોપ થઈ ગયો. થોડી વારે તે પાછો આવ્યો, અને બે ચાર ખોંખારા મારી ઉલટી કરી. એટલે તે ઉલટીમાં હીરા મોતી નીકળી પડ્યાં.

ફરી તે સલામ કરી ઉભો રહ્યો. એટલે ભુરાભાઈએ દમામભેર કહ્યું: હવે જ. કામ પડશે ત્યારે બોલાવીશ.

ઉંદરડે કહ્યું: હવે હું નહિ આવું. હવે ખિલ્લી-બાઈનો વારો છે. તે આવશે.

વારૂ. જ.

(૧૨)

વળી પાછું ભુરાભાઈનું ગાડું પહેલાંની માફક ચાલવા માંડ્યું. ખાય પીએ ને લહેર કરે. એમ કરતાં થોડા દિવસ ગયા એટલે વળી ભુરાભાઈને વિચાર થયો કે જલદી બિલ્લીબાઈ કેવાંક છે, તેનું પારખું તો કાઢીએ.

તેણે ધૂપસળી સળગાવી. ધૂમાડામાંથી બિલ્લીબાઈ પ્રગટ્યાં ને સળી હોલવી નાંખી. પછી સલામ કરી કહ્યું: શો હુકમ છે, સાહેબ?

ભુરાભાઈને કસોટી કરવી હતી કે બેઠએ, બિલ્લીબાઈમાં કેટલીક કરામત છે. એટલે તેણે કહ્યું: મારે આકાશમાં ઉડવું છે ને આ આખું રાજ બેવું છે. મારે તારી પીઠ પર બેસાડીને મને બંધ ફેરવ.

બિલ્લીબાઈ બોલ્યાં: જેવો હુકમ. મારી પીઠ પર બેસી જાઓ.

બિલ્લીબાઈ ખાસ્સાં વાછરડાં જેવડાં હતાં. એટલે બેસવાને વાંધો આવે તેમ નહોતું. બિલ્લી-

બાઈ તો ભુરાભાઈને પીઠ પર લઈને ઉડ્યાં. સર-
રરરર ! ઉંચેથી ભુરાભાઈ નજર કરે તો બધું
ગામ નાનું નાનું લાગે. માણસો જાણે વેંતીઆં
જેવાં. ઘર જાણે રમકડાં જેવાં. નદીઓ પાણીના
રેલા જેવી ! બિલ્લીબાઈ તો ઉડ્યાં ઉડ્યાં જાય.
એમ ફરીને બધું રાજ એણે તો જોઈ નાંખ્યું,
પછી ઉડતાં ઉડતાં પાછા ગામ તરફ આવ્યાં.

(૧૩)

એટલામાં એક કૌતુક થયું. એક મહેલની
અગાસીમાં બેચાર બાળાઓ બેસી સોગઠાં રમે.
એકે ગળામાંથી હીરાનો હાર કાઢીને બાબુએ
મૂકેલો. તે લઈને સમડી ઉડી ગઈ. હોહોહો
કરતી બાળાઓ ઉભી થઈને તાળીઓ પાડતી
ઉંચે જોવા લાગી ને ખૂબો પાડવા લાગી. એ
ભુરાભાઈની નજરે પડ્યું. તેણે બિલ્લીબાઈને
હુકમ કર્યો કે સમડી પાસેથી હાર લઈ લે.

હુકમ થયો એટલે વાર કેટલી ? સરરરર !
બિલ્લીબાઈ સમડી પાસે પહોંચ્યા. ઝડપ મારીને

હાર લીધો. ભુરાભાઈએ તે લઈને અગાસીમાં ફેંક્યો. તે હાર પડતો પડતો જઈને જે ત્રણ જણીઓ ઉંચે મોંઢે ઉભી હતી, તેમાંની એકના ગળામાંજ પડ્યો ! ખરાબર, જાણે વરમાળા પહેરાવી હોય તેમ જઈને ગોઠવાઈ ગયો ! હવે એ બાળા રામપુરના રાજની કુંવરીજ હતી. ને તે કુંવારી હતી. બહુ રૂપાળી હતી. પણ તેને કોઈ વરજ પસંદ પડતો નહોતો. બધા ઘણા રાજકુંવરો આવી ગયા પણ તે કોઈને પરણેજ નહિ. એમ કરતાં કરતાં તે તેવીસ વરસની થઈ હતી.

કુંવરીએ જોયું કે કોઈ મરદે મારા પર હાર નાંખ્યો. બીજું તેને કંઈ દેખાયું નહિ. પણ તેના મનમાં એમ ચટપટી પેંઠી કે એ માણસ કોણ હશે ? તેણે નાંખ્યો તે હાર મારા ગળામાં બંધ બેસતો પડી ગયો, એ કેવું કૌતુક થયું !

બીજી બાજુ ભુરાભાઈએ પણ એ છોકરીને જોઈ. એટલે તેને પણ થયું કે આ છોકરી કુંવારી હોય તો તેને આપણે પરણવું.

ઘેર પહોંચ્યા એટલે તેણે તો બિંદીબાંધને વાત કરી કે: પેલી છોકરી સાથે મારે વાત કરવી છે માટે તેવો ઘાટ ગોઠવ.

બિંદી કહે: રાત્રે ફરી સળી સળગાવજે. કાચખો આવશે. તે તમારું કામ કરશે.

(૧૪)

રાત પડી. ભૂરાભાઈએ કાચખાને સળી સળગાવી તેડાવ્યો. વાત કરી. એટલે કાચખો બોલ્યો: વારૂ સાહેબ, જેવો હુકમ !

એમ કહી કાચખો તો અલોપ થઈ ગયો. થોડી વારે તે પાછો આવ્યો. તેની પીઠ પર પેલી રાજકુંવરી હતી. તે ઉંઘતી હતી.

ભૂરીયાભાઈએ તેને જગાડી, એટલે પહેલાં તો તે અન્નયખીમાં પડી ગઈ. પછી ભૂરાભાઈએ પોતે હાર ફેંક્યાની વાત કરી એટલે તે રાજ થઈ, ને પૂછ્યું: પણ મને અહિં કેમ આણી ?

સોગઠાં રમવા. મને સોગઠાંબાજનો બહુ શોખ છે. આપણી બાજી પૂરી થાય એટલે કાચખો તને

મૂકી આવશે.

પછી તો બાજી શરૂ થઈ. પણ તે પૂરી થાય શાની? સોગઠી સામસામી મરતી જાયને બાજી લંબાતી જાય. વાત કરતાં ચાર વાગી ગયા. એટલે રાજકુંવરી ઉઠીને ઉભી થઈ; હવે આજે નહિ, કાલે આગળ રમીશું. પછી કાચળો તેને મૂકી આવ્યો.

(૧૫)

અને એ પ્રમાણે રોજ ચાલ્યું. પણ બાજી પૂરી થાય નહિ.

પણ થોડે દહાડે રાણીને-કુંવરીની માને વહેમ પડ્યો. કુંવરી દિવસે આટલું ઉંઘે છે કેમ? સહવારે આંખો રાતી કેમ? દાસીનો પહેરો મૂક્યો. બીજે દહાડે ખબર પડી કે કુંવરી રાત્રે અગાશીમાં જઈ અલોપ થઈ જાય છે. મોડી રાતે પાછી આવે છે. ક્યાં જાય છે, કોણ જાણે.

રાણી ચતુર હતી. બહુ હુશિયાર હતી. તેણે એક કોથળી બનાવી. તે કોથળીમાં એક કાણું પાડ્યું ને થોડો લોટ ભર્યો. પછી દાસીને કહ્યું:

કુંવરી ઉંઘી જાય તે પછી એની સાડીએ લટકાવી દેજે.

થયું. બીજે દિવસે કુંવરી કાચબા પર બેસીને ચાલી તેવો પેલી કોથળીમાંથી રસ્તે થોડો થોડો લોટ વેરાવા લાગ્યો. કોઈને તેની ખબર પડી નહિ. લોટ ઠેઠ ભુરીઆભાઈના ઘર સુધી વેરાતો પડ્યો.

બસ ! બીજે દિવસે રાણીએ તો જામસુસ મોકલ્યાને લોટની નિશાનીએ ભુરાભાઈનું ઘર પકડાઈ ગયું ! રાજના સિપાઈઓએ ઘરને ઘેરો ઘાલ્યો ને ભુરાભાઈને પકડી ગયા. તેને એક કોટડીમાં પૂર્યો.

એ તો અસલી રાજ ! હુકમ કર્યો કે એ ભુરીયાને ફાંસી દઈ દેવી.

(૧૬)

થોડે દહાડે ફાંસીની તૈયારી થઈ ગઈ. ભુરીયાભાઈ તો સૂકાઈને શેરડી જેવા થઈ ગયા હતા. ડાચાં બેસી ગયા હતા. મોટી મોટી દાઢી ઉગી હતી. વાળ તો જાણે જંગલનું જંગલ ! આળખાય પણ નહિ.

ફાંસીના લાકડા પાસે એને લઈ ગયા. પછી તેને પૂછ્યું કે: બોલ ભાઈ, તારી કંઈ ઇચ્છા છે?

અસલના વખતમાં એવો રિવાજ હતો કે ફાંસી દેતાં પહેલાં મરનારની કંઈ ઇચ્છા હોય તો તે પૂરી પાડતા. તેને કોઈને મળવું હોય તો ‘મળીવા’ દેતા. કંઈ ખાવું હોય તો તે ખાવા આપતા. તે મુજબ ભુરીઆભાઈને પણ પૂછ્યું.

ભુરીઆભાઈ તો જીવતા મૂઆ જેવા થઈ ગયા હતા. હવે ઇચ્છા શું ને મરજી શું? કાચબો તો ભારે પડી ગયો એમ તેમને થતું હતું.

પણ આમ પૂછ્યું એટલે તેને એક વિચાર આવ્યો. લાગ્યું તો તીર નહિ તો તુકડો! તેણે પોતાની ધૂપસળી મંગાવવાનો વિચાર કર્યો. જદ્વાદને—ફાંસી દેનારને કહ્યું: હા ભાઈ, એક ઇચ્છા છે. મારા ઘરમાં ત્રીજે માળે સૂવાના ઓરડામાં હિંચકા પરના શીકામાં એક ધૂપસળી છે. ને તે ઓરડામાં કૃષ્ણની એક છબી છે. તે બંને મંગાવી આપો. મારે પૂજા કરવી છે.

માણસો દોડાવ્યા. છબી ને સળી આવ્યાં. ભુરાભાઈએ તો કંઈ કંઈ ઢોંગ કર્યા. છબીને ૧૦૮ વાર નમસ્કાર કર્યા. તેટલીજ પ્રદક્ષિણા કરી. પછી કહ્યું: આ ધૂપસળી સળગાવવા દેવતા આપો.

સિપાઈઓ તો તે શું કરે છે તે જોઈ જ રહ્યા હતા. મનમાં હસતા હતા, કે ચક્રમ છે કે શું? પણ દેવતા આણી આપ્યો.

પણ જ્યાં સળી સળગી ને ભપ ઢઢને ધૂમાડો નીકળ્યો, કે બધા ચમક્યા. એટલામાં તો ત્યાં ઉંદર ફૂંદો. તરત ભુરીયાભાઈએ હુકમ કર્યો: સિપાઈડા પર હુમલો કર. આવડા મોટા ઉંદરને કુદતો ને ફાળ મારતો જોઈ સિપાઈઓ નાઠા. ભુરીયાભાઈએ બીજી વાર દેવતા ચાંપી બિલ્લીબાઈને ને ત્રીજી વાર ચાંપી કાચબાને બોલાવ્યાં. ત્રણે આવી ફૂદાફૂદ કરવા લાગ્યા. હોહા થઈ રહી. બધા કેદખાનામાંથી નાઠા. ભુરાભાઈ ને તેના ત્રણ દોસ્ત-દારો પાછળ પડ્યા. આખા ગામમાં ખળભળાટ થઈ ગયો. કોઈને ઉંદર કરડ્યો. કોઈને બિલાડી

કરડી. કોઈને કાચખો કરડ્યો. બધું સરઘસ દોડતું દોડતું રાજમહેલે દોડ્યું. નાસો રે ભાઈ નાસો. રાખખસો આવે છે. કાચખાઓ આવે છે. ઉંદર-ડાઓ ઉલટ્યાં છે. ખિલાડાંઓ દોડે છે.

રાજાએ પૂછ્યું: પણ છે શું ?

- • માંડ માંડ કોઈએ સમજાવ્યું કે પેલા ફાંસી-વાળા કેદીના કારસ્તાન. તેની પાસે જદુ છે.

રાજા તદ્વાર લઈ બહાર નીકળ્યો. પણ થોડે ગયો એટલે પેલો કુદતો ઉંદર દીઠા. તે પણ ગભરાઈને નાઠો. મહેલના બારણાં દઈ દીધાં.

(૧૭)

એટલે રાજકુંવરીને ખબર પડી. તે તો બધું સમજી ગઈ. બારીએ નીકળી. કાચખો કુદતો આવતો હતો. કુંવરીએ ખૂબ પાડી કહ્યું: કાચખા ભાઈ, સખુર !

કાચખો એળખતો હતો; તે અટકી ગયો. ભુરીયાભાઈ પણ આવી લાગ્યા. કુંવરીએ તેને કહી ઉંદરને અને ખિલાડીને શાંત કરાવ્યા. અને પોતાની

મા—રાણીને બધી વાત કરી. ભુરીઆભાઈના જાદુની, સમડીવાળા હારની, સોગઠાંબાજની ને બધી વાત કરી. પછી રાજરાણી બધું સમજી ગયાં.

કુંવરીને ભુરીયાજી સાથે પરણાવી. અડધું રાજ-પાટ આપ્યું.

પછી સૌએ બાધું પીધું ને મોજ કરી.

પણ પેલી ધૂપસળીને જીવતાં સુધી ભુરીયા-ભાઈએ બરાબર સાચવી રાખી. કેવી રીતે એ ધૂપસળી !

આંખે આવશે ફાલ

વાર્તા કહીશું કાલ.

બાળસાહિત્યનો ગાંધીય ટંકાર

ગાંધીજીના બાળસાહિત્યમાં રહેલો પદ્યકે નવલકાવ્યની ગણતરી નિચાળવનારો પાઠકો સાથે કમર બીંધે બાળકોનાં અભ્યાસ, પુસ્તક, સ્વચ્છતા, સ્વચ્છતા, સ્વચ્છતા અને સ્વચ્છતાને જાગૃતી આપવાની હેતુએ.

૧. રોસરોત્તમની રાખ વાલો	૦-૪-૦
૨. અપુલ	૦-૬-૦
૩. બીરુમલનો જન્મ	૦-૮-૦
૪. મુન્નમરાજા ડોલરોત્તમ	૦-૮-૦
૫. નીલમ	૦-૬-૦
૬. કાલિદાસ અને કુલિકા	૦-૪-૦
૭. બાળવિહાર (૧)	૦-૬-૦
૮. જય અમરેશ	૦-૬-૦
૯. પાંચોનું વન	૦-૪-૦
૧૦. બાલુકા હાર	૦-૪-૦
૧૧. હરદીપુરી	૦-૫-૦
૧૨. સોનાકુમારી	૦-૪-૦
૧૩. લોકાની ટીપુડો	૦-૬-૦
૧૪. કચુંબર	૦-૬-૦
૧૫. મુપસળી	૦-૬-૦
૧૬. બાળવિહાર (૨)	૦-૬-૦

બાળકો અને બાળાઓમાં જ્ઞાનની કમર બાંધવા માટે આપવા છે.

ગાંધીય સાહિત્ય મંદિર

કેળાપીઠ, સુરત

